

חוק למען האהבה

כניסת הנביא מוחמד למכה

אלה צעירים שהגיעו למירקם. הם מבקשים להקים בית ומשפחה. יש והתאהבו בבחירת לב וכמהים לשאתה, ובפניי הם המחסום האכזרי ששמו מוהר.

מרדכי פורקים (רמ"י): איפה החברים הערביים בכנסת? למה לא גייסת אותם?
היו"ר טובה סנהדראי: חבר הכנסת אבנרי מדבר אל הבית ולא אל אף אחד אחר.
אורי אבנרי: השאלה היא מאוד במקומה, חבר הכנסת טורקיס. הדבר מעיד על טיב היחסים בין חלק מהנבחרים הערביים, לבין הציבור שהם מייצגים כביכול.

משפחת הכלה תובעת מן החתן 5000 לירות, גם 10,000 לירות, ולפעמים גם הרבה יותר. והאיש, כמו יעקב בבית לבן, עובד כמו סוס וחי כמו כלב, ישן בלילה בבניין בלתי-גמור בתל-אביב או ברפת נטושה בנחלת-יצחק, וזאת כדי לחסוך לירה ללירה ולצבור, בעמל של שנים על גבי שנים, את הסכום, האסטור (המשך בעמוד 26)

להלן נאום ח"כ אורי אבנרי, בו הציע לכנסת את הצעת החוק לאיסור המוהר תשכ"ו-1966. כבוד היושבת-ראש, כבוד השר, כבוד שני חברי-הכנסת. אין זה קל בשבילי, שאינני ערבי ואינני מוסלמי, לנמק הצעת-חוק זו, שיש לה קשר ישיר עם מצב ערביי ישראל ימורת האיסלאם. אולם אנו מחוקקים בבית הזה את חוקי ישראל לכל לאומיה ודתושה: חוק אחד לכלם. יכול משהו לתמוה מדוע מצאנו לנכון להקדיש את הצעת-החוק היחידה שהותרה לנו במושב זה (בחסדי האדר) גם אזניה וברד, והשינוי שהכניסו לכבודנו בתקנון הכנסת, לעניין זה, הנראה כאילו שולי.

"עובד כמו סוס, חי כמו כלב..."

אנו עושים זאת מפני שלמי מיטב הכרתנו זוהי הובתנו כלפי אלפים ורבבות צעירים וצעירות מוסלמים, שמצב זה מאמלל אותם.

בפתיחת הנאום נכחו רק שני ח"כים. לאחר מכן הת-מלא האולם.

לאשר את התקציב (בהצבעה אוטומטית) לפני שהיא מתחילה בכלל לדון ברוב המשרדים. פירוש הדבר: "הדיון על התקציב" מתקיים ברובו אחרי שהתקציב כבר אושר. הוא מסתיים בלא-כילום: השר נואם, כולם מתחככים, השר מסכם, ובוה נגמר העניין. זהו מצב מגוחך ומחפיר. כדי למנוע, הצענו כי הדיון במשרדים אלה יוסדר מחיכוך-התקציב, וכי בתום הדיון על כל משרד יוצעו הצעות-החלטה ותיערך הצבעה. הצעתנו נדחתה ברוב-קולות גדול.

זפת בשפת הים

גלים עדיין סוערים בכנסת בגלל הצעתנו-לסדר-היום על המצב בשפת-הים, מלפני שבוע — וכבר חזרנו לנושא זה במיסגרת אחרת. היה זה בדיון על הצעת-חוק, שבאה להגדיל את הקנסות שאפשר להטיל על אוניות המפליטות שמנים בים. הפלטה זו היא הגורמת לליכלוך רגליך בשפת-הים. הצעה זו כבר מתגלגלת בכנסת למעלה מחצי שנה, במליאה ובחודשה. רק עתה הגיעה לקריאה סופית. הממשלה הציעה קנס של 10 אלפים ל"י. אין זה סכום גדול בהשוואה להוצאות הטיפול של אוניה. אנו הצענו קנס של 20 אלף לירות, לשם הרתעה יעילה.

אבנרי: למרות שהחוק נראה, לכאורה, כחוק צדק, הוא חשוב וחיוני, מפני שהוא נוגע כמעט לכל אדם בישראל.

בחקר זה ברצוני להביע את תמהוני על כך שהחוק הונח על שולחן הכנסת לקריאה שניה ושלישית לפני למעלה מעשרה שבועות, ורק עתה נתפנתה הכנסת לאשרו. זהו חוק שקל לספול בו, הדיון בו איננו מחייב תוך רב, אפשר היה לפתור לפני חודש וחצי. לכנסת היה די זמן כדי להקדיש לו את מחצית-השעה הדרושה.

אחרי שהסברנו שמינה רגישה, כמו קליפורניה, מטילה קנסות בגובה של 30 אלף ל"י על ציודים כאלה, דרשנו שישאל תלך בדרך המחמירים, כדי להגן על אורחיה:

אבנרי: אני רוצה להביא דוגמה כיצד מגיבות מדינות אחרות על פגיעים אלה. לפני כמה חודשים פלטה נושאת-מסוסים אמריקאית כמות גדולה מאד של שמנים בחוף צרפת, מול קאן. שמנים אלה השחתו את חוף-הים.

הדבר גרם להתרגשות עצומה בצרפת, והעניין הגיע עד לדרג הגבוה ביותר. חילי-הים האמריקאי שלח אפי ימאים מנושאת-המסוסים לשפת-הים, ואלה עבדו יומם ולילה כדי לסלק את הזפת.

אריה אליאב (מפא"י): אולי בלילה הם עשו משהו אחר על שפת-הים?

אבנרי: גם זאת לא יכלו לעשות לפני טילוק הזפת. ההסתייגות שלנו נדחתה פה אחד.

משכורת מלאה לאיש המילואים

בסך הכל עלינו השבוע שש פעמים על דוכן-הנואמים — פשוט יותר מכל ח"כ אחר. פעמיים דיברנו על הצעת חוק איסור המוהר, פעם על זיהום שפת-הים, פעם על משרד-השיכון, פעם על תגמולי חיילי-מילואים ופעם על תיקון חוקי-החירום. עניין תשלומי חיילי-המילואים נתעורר בעקבות הצעה של שר-העבודה להכניס כמה תיקונים חיוביים בנוהל הקיים. כנואם ראשון, ברכתי אותו על כך, והצעתי כמה תיקונים נוספים:

- שתשלום לאדם המשרת במילואים משכורתו המלאה, ולא רק עד 650 ל"י לחודש.
- שכל המשרת במילואים יקבל לפחות 250 ל"י לחודש, אפילו אם הוא מרחיח בחוץ פחות.
- שישולם הסכום המלא לא רק לאדם המשרת 15 ימים רצופים, אלא לכל תקופת-שירות שהיא, וגם לתקופה בלתי-רצופה.

ניצלנו הזדמנות זו כדי להביע דיעה עקרונית על טיפול הכנסת בענייני-בטחון:

אבנרי: ... במשך השנים נתקבל בבית הזה הנוהג שמליאת הכנסת בכלל אינה מדברת, אינה מסתכלת ואינה זנה בבטחון-בטחון, וכל בעיות-הבטחון עוברות לעודות. זהו נוהג שהדעת אינה טובלת.

... אילו הייתה הכנסת נותנת את דעתה על מוסר המילואים כשלעצמו, אולי הייתה מתווה דרכים חדשות לעיצוב מוסד זה, שהוא בודאי דרוש, אך השאלה היא אם הוא צריך להיות קיים בדיוק באותה צורה כמו ב-1950, כאשר היינו ישוב קטן יחסית, עם בני-רצבא מעטים.

בארצות-הברית, למשל, יש חטיבות-מילואים במיספר מוגבל, בכוננות גבוהה מאד, והמשרתים בהן מקבלים תנמול קבוע, גבוה מאד. ... באותו יום נערך ויכוח על הצעת-חוק פרסית של הפרופסור הנס קלינגהופר לתיקון תקנות שעת-חירום. התקנה הנוגה מאפשרת לשר-החקלאות להפקיע זמנית אדמות שאינן מעובדות, ולמסרן לעיבודו של משהו אחר. על הפיצוי מחליטה ועדה — ששר-החקלאות עצמו ממנה אותה. אין עירעור על החלטתה.

הפרופסור הציע תיקון חיובי אך מינימאלי: שתקום ועדת-עירעורים, בראשות שופט. הייתי המשתתף היחיד בוויכוח. חייבנו את התיקון, אך קבענו שאין בו די — יש להעביר את העניין כולו לבית-המשפט הרגיל.

מגילה היסטורית זו הבטיחה הרבה דברים טובים. אבל היתה זאת הבטחה ריקה: בית-המשפט העליון קבע כי אין לה שום תוקף חוקי. מכיון שראשי המישטר אינם מעוניינים בחקיקת חוקה, לא נתנו תוקף גם למגילה זו, שכללה את עקרונות-הייסוד של זכויות-האדם. עמדנו על כך בעת הדיון על החוקה בשבוע שעבר. אפילו ח"כית של המערך — שולמית אלוני — הזכירה כי אי-חוקיותה של מגילת-העצמאות היא פגם חמור.

ואז בא לנו רעיון פשוט: מדוע לא להעתיק פשוט את הסעיף העיקרי של המגילה ולהניח אותו על שולחן הבית, כהצעת-חוק פרטית? אמנן וזכרנוני קיבל על עצמו לנסח הצעת-חוק מתאימה, והיא הושלמה תוך כמה ימים. וכך קם השבוע מוכיר הכנסת והכריז:

"ברשות היושבת-ראש, הנני מתכבד להודיע כי היום הונח על שולחן הכנסת, לדיון מוקדם — חוק יסוד: מגילת העצמאות תשכ"ו-1966, הצעת חברי-הכנסת אורי אבנרי". הצעת-החוק היא קצרה ותכליתית. סעיף 1 הוא העתק נאמן של סעיף מגילת העצמאות: "מדינת ישראל תשקוד על פיתוח הארץ לטובת כל תושביה; תהא מושתתת על יסודות החרות, הצדק והשלום; תקיים שוויון-זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין; תבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות; תשמור על המקומות הקדושים של כל הדתות; ותתירה נאמנה לעקרונותיה של מגילת האומות המאוחדות". סעיף זה סותר, כמובן, את כל חוקי הכפייה הדתית, את חוקי-החירום, את פעולות הקייפוח המדיני והכלכלי נגד הערבים, והרבה עשרות חוקים שרירותיים אחרים הקיימים במדינה.

1. לכן הצענו סעיפים נוספים:
2. כל דין הנוגד את סעיף 1, בכלל זה או הוראה כלשהי הימנו — פסול.
3. הסמכות לפסילת דינים תהיה לבית-המשפט העליון, בשבתו במושב מיוחד, בהרכב של שבעה שופטים עליונים.
4. אין לשנות חוק זה, או סעיף כלשהו מסעיפי חוק זה, אלא ברוב של שבעים וחמשה חברי-כנסת.
5. אני מוכרח לומר שאני מצפה בכליון עיניים לדיון בהצעה זו. אני פשוט סקרני לראות איך נציגי המערך, המפד"ל ושאר המפלגות יעזו להצביע נגד מגילת העצמאות של ישראל, התלויה בכל משרד ממשלתי, והנלמדת בכל בתי-הספר במדינה.

סתימת-הפה כבר פועלת!

יש קשר הגיוני בין יוזמה זו לבין מה שאירע השבוע בועדת-הכנסת.

ועדה זו היא שהגשימה, בשעתה, את הקונוניה של ברוך אוניה (מפא"י) ויוחנן באדר (חרות), שזכתה לכינוי "קנוניית סתימת-הפה". היה זה השינוי שהוכנס לתקנון, המונע בעד סיתתנו מלהגיש יותר מהצעת-חוק אחת והצעה אחת לסדר-היום בכנסת השישית. לפי סעיף זה, פשוט לא תגיע הצעת-החוק הגיל לדיון בכנסת השישית.

כאשר נתקבל הסעיף, בחודשי-החורף של ועדת-הכנסת, עירערנו עליו מייד. גם את העירעור הזה נאלצנו להגיש לאותה ועדת-הכנסת, בה שולטים, כמובן, אנשי המערך וגחיל. יחד עימנו עירערו שלוש סיעות נוספות: רפ"י, רקיח ומק"י.

הועדה התחמקה משמיעת העירעורים. היא פשוט דחתה את העניין חודש אחר חודש — ובינתיים נשאר הסעיף בחוקפו. בגללו כבר נאלצנו להתר על כמה הצעות-לסדר-היום (בין השאר: בעניין הכאת הסודונים על-ידי המשרת, נסיעת דיון).

בשבוע שעבר הגיע, סוף-סוף, מועד שמיעת העירעורים. אך בפתיחת הישיבה הודיע היו"ר, אותו ח"כ ברוך אוניה, כי הועדה תדון בינתיים רק בעירעור אחד: זה של רפ"י. כשנדע לנו הדבר, שאלנו את אוניה עסיבת נוהל מוזר זה. השיב הוא: "אני לא רוצה סימפוזיון. זה לא טוב שכולם ידברו".

אבל איש רפ"י, יצחק נבון, חשב אחרת. כשנקרא לנמק את עירעורו, סירב. הוא תבע להזמין את כל המצטרפים. בלית ברירה נענתה הועדה לרשימתו, הזמינה אותו לשיבת-הבאה.

לא היה זה העירעור היחיד שנוון השבוע. ועדת-הפירוור של הכנסת התכנסה כדי לדון בשני עירעורים אחרים שלנו, בשני נושאים חשובים:

- תביעתנו כי הכנסת לא תדחה עירעור על תוצאות הבחירות, ללא דיון כללי במליאה.
- לפי חוקי-הבחירות, שנתקבל על-ידי עסקני-המפלגות לטובת עצמם, אין לבית-המשפט הסמכות לדון בעירעורי-הבחירות. סמכות זו ניתנה לכנסת עצמה. הכנסת העבירה אותה לוועדת-הכנסת, והיא מאשרת לאחר מכן את החלטות הועדה הזו באופן אוטומטי, ללא ויכוח. כך קרה לעירעור שהגישו הרשימה העיראקית ("אחחה"), שלא עברה את אחוז החסימה. עירערנו על כך. השבוע, אחרי דיון בוועדה, נדחה העירעור שלנו פה אחד על-ידי כל חברי הועדה (נציגי המערך, גחיל, המפד"ל ורפ"י).

תביעתנו כי כל דיון במשרדי-הממשלה יתקיים בהחלטה כלשהי. דיונים אלה היו, בעבר, חלק מן הדיון על התקציב. בגלל חוסר-זמן, נוהגת הכנסת עכשיו

עם הצעתנו לסדר-היום על שפת הים בשבוע שעבר, והצעת חוק המוהר שלנו השבוע, גמרונו את כל המיכסה שלנו.

מאריילין